

שימו לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

תנ"ך

לבתי ספר דתיים

הוראות

א. משך הבחינה: שתיים ורבע.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה חלקים.

מן החלקים א-ב יש לענות
על ארבע שאלות לבחירתכם.

חלק א	–	בראשית	{	84	–	(21x4)	נקודות
חלק ב	–	ישעיה		16	–	(16x1)	נקודות
חלק ג	–	ישעיה, יונה, ותהלים		100	–	סך הכול	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

שימו לב: העתקה של דברי פרשן בלי הסבר לא תיחשב לתשובה.

ענו על ארבע שאלות מן החלקים א-ב (לכל שאלה – 21 נקודות).

חלק א – בראשית

1. פרק י"ב

א. (1) עיינו בפסוק א'.

יש הטוענים שבפסוק זה הציווי לאברהם נאמר בהדרגתיות.

מהי הדרגתיות זו, ומה אפשר ללמוד ממנה?

(2) על פי פסוקים א'–ט', הביאו שתי ראיות למעלתו ולצדקתו של אברהם.

(8 נקודות)

ב. רמב"ן (לפסוק ו'): "אומר לך כלל תבין אותו בכל הפרשיות הבאות בעניין אברהם יצחק ויעקב... וכולם [סיפורי האבות]

באים ללמד על העתיד, כי כאשר יבוא המקרה לנביא משלושת האבות, יתבונן ממנו הדבר הנגזר לבוא לזרעו".

(1) הסבירו את ה"כלל" (העיקרון) שבדברי רמב"ן.

(2) עיינו בפסוקים י'–כ'.

הדגימו את העיקרון של רמב"ן באמצעות שני פרטים מחיי אברהם שבפסוקים אלה.

(8 נקודות)

ג. עיינו בישעיה, נ"א, פסוקים ב'–ג', ובדברי ר' יוסף קרא.

"הִבִּיטוּ אֶל אַבְרָהָם אֲבִיכֶם וְאֶל שָׂרָה תְּחוּלְלֵכֶם כִּי אֶחָד קָרָאתִיו וְאַבְרָהָם וְאַבְרָהָם."

כִּי נָחַם ה' צִיּוֹן נָחַם כָּל חֲרִבְתֶּיהָ וַיִּשֶׁם מִדְבָּרָה כְּעֵדֶן" (פסוקים ב'–ג').

ר' יוסף קרא (לפסוקים א'–ג'): "כשאתם מצטערין בגלותכם לומר נשארנו מעט מהרבה, בבקשה מכם אל תתעצבו...

'כי אחד קראתיו' - בתחילה נגזרה גזרה עליהם שיהיו יחידים, [כלומר] שלא יולידו. ואברכהו וארבהו - משברכתיו

משאמרתי לו פרה ורבה, אותה שעה הפרתיו והרביתיו שסוף נתמלא כל העולם ממנו. אף כאן, אף על פי שאתם

רואים עכשיו [את העיר] ציון שכולה וגלמודה [חרבה]... 'נחם ה' ציון, נחם כל חרבתיה, וישם מדברה כעדן'."

(1) על פי ר' יוסף קרא, הסבירו מדוע נקרא אברהם "אחד", וכתבו מהו השינוי שחל בגורלו של אברהם על פי פסוק זה.

(2) "הִבִּיטוּ אֶל אַבְרָהָם אֲבִיכֶם".

על פי ר' יוסף קרא, מהי הנחמה שעם ישראל עשוי לשאוב מקורות חייו של אברהם?

(5 נקודות)

2. ארץ-ישראל

א. עיינו בפרק כ"ו, פסוקים א'–ה'.

(1) על פי פסוקים אלה, מהו הקושי שבו נתקל יצחק?

(2) הציגו שתיים מן ההבטחות שהבטיח ה' ליצחק.

הסבירו כיצד ההבטחות מסייעות ליצחק להתמודד עם הקושי.

(8 נקודות)

ב. שניים מן האבות נאלצו לצאת מארץ-ישראל.

בנוגע לכל אחד מהם, כתבו מדוע יצא מן הארץ, ולכן הוא יצא. ציינו את המקורות (פרקים ופסוקים) שבהם מוזכרת

היציאה מן הארץ של כל אחד מהם.

(8 נקודות)

ג. "וּבִרְכַּת אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ" (דברים, ח', י').

כתבו שתי דוגמאות שבהן בא לידי ביטוי הרצון של האבות להיאחז בארץ-ישראל.

בנוגע לכל אחת מן הדוגמאות, ציינו את המאמץ המיוחד שנדרש מן האבות כדי להיאחז בארץ.

(5 נקודות)

3. אמונה בעת משבר

הרב סולובייצ'יק: "האדם המאמין, אשר חווייתו הדתית עמוסה מאבקים פנימיים וסתירות... תפקידו קשה מאז ימי אברהם ומשה. תהיה זו יומרה בלתי נסלחת אם אנסה להפוך את חוויית האמונה המלאה סבל בחוויה רוויית הרמוניה וסיפוק".
(הרב י"ד סולובייצ'יק, איש האמונה הבודד, מוסד הרב קוק, תשנ"ב, עמ' 1).

א. עיינו בפרק ט"ו, פסוקים א'–ו'.

(1) עיינו בפסוקים א'–ג'.

הסבירו את דברי אברהם לה', לנוכח הבטחתו של ה' לאברהם בפסוק א'.

(2) על פי פסוקים ד'–ה', מה הבטיח ה' לאברהם, וכיצד חיזק ה' את הבטחתו לאברהם?

(8 נקודות)

ב. (1) "וְהָאֱמִן בְּה' וַיַּחְשְׁבֶהָ לוֹ צִדְקָה" (פסוק ו'). הסבירו מדוע החשיב ה' את האמונה של אברהם בהבטחתו ל"צדקה".

(2) הביאו דוגמה נוספת שבה באה לידי ביטוי אמונתו הגדולה של אברהם. הסבירו כיצד הדוגמה שהבאתם מלמדת

על אמונתו של אברהם.

(8 נקודות)

ג. גם בפרק כ"ח וגם בפרק ל"ב יעקב מתמודד עם משבר ומתגבר עליו בעזרת אמונתו.

בחרו באחד מן הפרקים.

(1) כתבו מה היה הקושי שאיתו התמודד יעקב. בססו את תשובתכם על הכתוב.

(2) כיצד באה לידי ביטוי אמונתו של יעקב בהתמודדות זו? בססו את תשובתכם על הכתוב.

(5 נקודות)

4. אחריות ויזומה

"אם אין אני לי - מי לי? וכשאני לעצמי - מה אני? ואם לא עכשיו - אימתי?" (משנה, אבות א, י"ד).

א. עיינו בפרק כ"ז, פסוקים א'–י"ג.

(1) מה הייתה מטרת התוכנית שיזמה רבקה? על פי מה שלמדתם, הסבירו מדוע יזמה רבקה תוכנית זו.

(2) צטטו מן הכתוב את המילים המלמדות על הסיכון שרבקה הייתה מוכנה לקבל עליה כדי שתוכניתה תתממש.

(8 נקודות)

ב. עיינו בפסוקים מ"א–מ"ו.

(1) מה יזמה רבקה בפסוקים אלה, ומה הם שני ההסברים שלה ליוזמה זו?

(2) מה אפשר ללמוד על דמותה של רבקה מן היוזמות שלה המתוארות בפרק זה?

(8 נקודות)

ג. הציגו שתי דוגמאות מספר בראשית ליוזמות אחרות של האימהות.

בכל אחת מן הדוגמאות ציינו מדוע היה צורך ביוזמה זו, ומה הייתה התוצאה שלה.

(5 נקודות)

5. "הנני"

א. (1) עיינו בפרק כ"ב.

הסבירו את המשמעות של האמירה "הנני".

(2) פעמיים בפרק כ"ב אברהם אומר לה' – "הנני". ציינו באיזה הקשר אברהם עונה "הנני" בכל אחת מן הפעמים.

מה אפשר ללמוד מכך על דמותו של אברהם?

(8 נקודות)

ב. עיינו בפרק ל"ז.

(1) למי ענה יוסף "הנני", ובאיזה הקשר ענה כך?

(2) הסבירו מדוע תשובת יוסף "הנני" ראויה להערכה רבה.

(8 נקודות)

ג. עיינו בישעיה, פרק ו', פסוקים א'–ח'.

הסבירו את תשובת ישעיהו "הִנְנִי שְׁלָחְנִי", לנוכח המסופר בפסוקים הקודמים. בססו את תשובתכם על הכתוב.

(5 נקודות)

חלק ב – ישעיה

6. פרק ב' ופרק י"א

א. (1) עיינו בפרק ב', פסוקים א'–ד'.

על פי פסוקים אלה, כתבו שני דברים שעתידיים לקרות באחרית הימים.

(2) עיינו בפרק י"א, פסוקים א'–י'.

בפסוקים ו'–ט' מתוארת תקופת מלך המשיח.

הסבירו פסוקים אלה על פי שתי גישות שלמדתם.

(8 נקודות)

ב. מצודת דוד (לפסוק ג'): "והריחו" – רצה לומר במעט הבנה והתבוננות ירגיש ויבחין בבני אדם הטובים המה אם רעים".

(1) על פי מצודת דוד, איזו יכולת של מלך המשיח מתוארת בפסוק?

(2) איזו משמעות של המילים "והריחו בְּיָדָאָתָהּ" וְלֹא לְמַרְאֶה עֵינָיו וְשָׁפוּט" מצודת דוד שולל בפירושו?

(8 נקודות)

ג. עובדיה הנביא ניבא על גאולת ישראל.

"וְעָלוּ מוֹשְׁעִים בְּהָרַ צִיּוֹן לְשָׁפֹט אֶת הָרָעָה וְהִיטָה לָהּ הַמְּלִיכָה" (עובדיה, א', כ"א).

מצודת דוד: "ועלו מושעים" – המושעים שבהר ציון הם מלך המשיח ושריו, כאשר יעלו בהר שער לעשות בהם משפט

[להעניש אותם] על מה שהָרָעָה לישראל, אז תהיה לה' המלוכה, רצה לומר, אז הכול יודו במלכותו ויקבלוהו".

(1) על פי מצודת דוד, מה הם שני השלבים של הגאולה המתוארים בפסוק?

(2) על פי מצודת דוד, הסבירו את הקשר בין שני השלבים.

(5 נקודות)

7. פרק נ"ד

א. עיינו בפסוקים א'–ח'.

(1) את מי מסמלת האישה המוזכרת בפסוקים אלה?

(2) הנביא מצווה על האישה להרחיב את מקום אוהלה.

מהי המשמעות הסמלית של פעולה זו?

(8 נקודות)

ב. (1) פסוק ה' מתאר את גדולת ה'.

על פי מה שלמדתם, הסבירו מדוע פסוק זה מופיע בין הפסוקים המתארים את הגאולה.

(2) עיינו בפסוקים ז'–ח'.

על פי פסוקים אלה, הסבירו את הניגוד שבין ימי הגלות לימי הגאולה.

(8 נקודות)

ג. אברבנאל (לפסוק ב'): "עוד ציווה אותה [את העקרה]... 'וַיִּתְּתֶיךָ חֶזְקִי', רוצה לומר שעד עתה להיות האומה נעה ונדדה

בגלותה, היה האוהל נוסע ונודד... ולכן לא היו יתדות האוהל תקועים במקום נאמן [קבוע] לפי שהיו נעתקים [זזים]

ממקומם בכל יום, אומנם עתה יתמיד ישוב האוהל ולא ייסע ממקומו, ולכן צריך שיחזיק היתדות ויתקעם בארץ מאוד

כדי שלא ייסעו עוד משם..."

על פי אברבנאל, הסבירו את הנמשל של חיזוק יתדות האוהל. בתשובתכם הסבירו את הנחמה שבדברים אלה.

(5 נקודות)

חלק ג – ישעיה, יונה ותהלים (16 נקודות)

שימו לב: שאלה 9 מיועדת לתלמידים שלמדו את יחידת הבחירה "ביטחון והשתדלות".

ענו על אחת מן השאלות 8–11 (16 נקודות).

8. ישעיה, פרק ז'

א. עיינו בפסוקים א'–ט'.

(1) "רבות מְחֻשְׁבוֹת בְּלֵב אִישׁ וְעֵצַת ה' הִיא תְקוּמָה" (משלי, י"ט, כ"א).

כיצד העיקרון שבפסוק זה בא לידי ביטוי בדברי הנביא לאחז?

(2) על פי דברי הנביא לאחז, כיצד אחז צריך להגיב על האיום מצד מלכי ארם וישראל?

(8 נקודות)

ב. (1) אחז חטא ולא קיים את דברי הנביא.

הוכיחו קביעה זו על פי המסופר במלכים ב, פרק ט"ז, פסוקים ז'–ט'.

(2) בישעיה, פרק ז', פסוקים ט"ז–י"ז יש דברי נחמה וגם דברי פורענות בעקבות חטאו של אחז.

הסבירו מהי הנחמה ומהי הפורענות.

(8 נקודות)

שימו לב: שאלה זו מיועדת לתלמידים שלמדו את יחידת הבחירה "ביטחון והשתדלות".

9. ביטחון והשתדלות

א. עיינו במלכים ב, פרק י"ח, פסוקים ז', י"ג–י"ח.

על פי פסוקים אלה, ציינו שלושה שלבים בעימות בין חזקיהו לממלכת אשור. (6 נקודות)

ב. (1) עיינו בישעיה, פרק כ"ב, פסוקים ט'–י"א.

על פי פסוקים אלה, ציינו בלשונכם שתי פעולות הכנה למלחמה נגד אשור: פעולה אחת הקשורה למים, ופעולה אחת הקשורה לביצורים.

(2) רמב"ן: "ועל כן היה טוב בעיני משה [לשלוח מרגלים] כי הכתוב לא יסמוך בכל מעשיו על הנס, אבל יצווה

בנלחמים להיחלץ ולהישמר ולארוב".

מה רמב"ן לומד מפרשת המרגלים בנוגע להשתדלות הנדרשת בהיערכות למלחמה?

(3) האם דברי הביקורת של ישעיהו סותרים את דברי רמב"ן? נמקו את תשובתכם.

(10 נקודות)

10. יונה, פרק א'

- א. (1) מה גרם ליראת המלחים המתוארת בפסוק ה', ומה גרם ליראת המלחים המתוארת בפסוק ט"ז?
 (2) מה עשו המלחים בעקבות תחושת היראה המתוארת בכל אחד מן הפסוקים?
 (8 נקודות)
- ב. רד"ק: "ויש לשאול: למה נכתבה נבואה זו בכתבי הקודש, וכולה על נינוה שהייתה מאומות העולם, ואין בו זכר לישראל ואין בכל הנביאים זולתה כמוה".
 (1) על פי רד"ק, מהו ההבדל בין ספר יונה ובין שאר ספרי הנביאים?
 (2) על פי מה שלמדתם, כתבו שתי תשובות על השאלה של רד"ק.
 (8 נקודות)

11. תהלים, מזמור קכ"א

- א. (1) המזמור פותח בבקשת עזרה "מֵאֵין יְבֹא עֲזָרִי" (פסוק א').
 מדוע המשורר מבקש עזרה? הביאו ראיה לתשובתכם מן הפסוקים.
 (2) מהו השורש המנחה במזמור זה, ומה אפשר ללמוד מן השימוש החוזר בשורש זה על הרעיון המרכזי של המזמור?
 (8 נקודות)
- ב. במזמור זה בא לידי ביטוי הרעיון שההגנה של הקב"ה על האדם טובה יותר מן ההגנה של בשר ודם.
 בחרו בשני תיאורים של הגנת ה' המופיעים במזמור, והסבירו כיצד רעיון זה בא לידי ביטוי בכל אחד מן התיאורים שבחרתם.
 (8 נקודות)

בהצלחה!